

Kesälomat Suomessa lapsuudenkodin maisemissa olivat ylisukupolvisesti tärkeitä. Eri puolilla Ruotsia asuvat serkut tapasivat toisensa Suomessa Ruotsin "industrialisemesterin" aikana. Kuva Sallan Kallungin kylästä 1970-luvun lopusta. Kuva: Maire Selkälä.

KOTISEUTUUN KASVAMINEN

Hanna Snellman

*Kansatieteen professori, Helsingin yliopisto
Syntynyt Sodankylässä, kasvanut Kemijärvellä,
opiskellut Helsingissä ja asunut Helsingin lisäksi Yhdysvalloissa, Oulussa,
Jyväskylässä, Ruotsissa ja Kanadassa.*

2000-luvun alussa haastattelin Göteborgiin Lapin läänistä muuttaneita siirtolaisia. Muistan hyvin elävästi ensimmäisen haastateltavani: Hän oli nelikymppinen yksin asuva nainen, joka asui yhdessä Göteborgin niin sanottuun miljoonaohjelmaan kuuluvista lähiöistä. Matka Göteborgin keskustasta kaupungin pohjoislaidalle ensin ratikalla ja lopuksi bussilla kesti noin tunnin. Kenttätöiden aloittaminen jännittää aina, sillä koskaan ei voi ennakoida sitä, minkälainen ihminen ovikellon soittoon vastaa ja miten haastattelu viime kädessä onnistuu. Toki olin tälläkin kertaa sopinut haastattelusta puhelimesta, mutta siitä huolimatta minulla oli tiedossa ainoastaan haastateltavani nimi, osoite ja tieto, että hän on syntynyt Sallassa Suomen itärajalta ja nyt ruumiillisessa työssä Volvon autotehtaalla.

Matkustaessani tätä tunnin matkaa pohjoiseen maisemien muuttuessa keskustan kivi-kaupungista luonnon lomaan rakennettuihin lähiöihin mietin, mitenköhän kyseinen haastateltava – kutsutaan häntä vaikka Eijaksi – oli sopeutunut asumiseen lähiössä ja työhön tehtaassa Sallassa asuttujen lapsuus- ja nuoruusvuosien jälkeen. Niinpä ensimmäinen kysymykseni haastateltavalleni oli melkein puuskahduksenomainen: ”Miltä tuntui muuttaa Sallasta Göteborgiin?” Suureksi yllätyksekseni haastateltavani ei alkanut voitotella kaupunkiasumisen ankeutta, vaan ryhtyi kehuaan uutta kotiseutuaan. Hän kuvaili sitä, miten ihanaa oli muuttaa erämaakylästä uuteen kerrostaloon, jossa halkoja, vettä, laskiämpäriä ei tarvinnut kantaa koko ajan ja sisävesi oli suuri parannus koto-Suomen ulkokuoneeseen. Kylpyamme korvasi saunan puutteen moninkertai-

Mukavat asiat omaksutaan nopeasti! Kuvassa Lucian päivän juhla suomalaisessa leikkikoulussa Göteborgissa 1970-luvulla. Kuva: Soile Kurvinen.

sesti. Eijalla oli muuttaessaan mukanaan pienet lapset ja hän kiitteli sitä, että lapsia vaivanneet korvatulehdukset loppuivat heti Ruotsiin muuton jälkeen, koska kotona oli aina lämmin toisin kuin entisessä kodissa Sallassa.

Olin ensimmäisessä haastattelussani syyllistynyt etnografin pahimpaan virheeseen oletamalla tietäväni haastateltavani vastauksen. Onneksi asetin kysymykseni niin, että haastateltava ei huomannut ennakoasennettani. Eija oli ensimmäinen haastateltavani Göteborgissa ja seuraavia haastateltaviani lähestyin avoimin mielin ja ilman oletusta siitä, että Göteborg olisi lappilaiselle kotiseutuna vieras ja jopa vastenmielinen. Toki haastattelujeni aikana kuulin monta kertaa kuvauksia siitä, miten oudolta ja kiireiseltä suurkaupunki oli alussa tuntunut erämaakylästä muuttaneelle. Useampikin haastateltava kertoi aluksi ihmetelleensä, onko josakin tulipalo, mutta tottuneensa pian kaupungin kiivaaseen tahtiin.

Haastateltavani kaipasivat monia asioita Suomessa ja moni heistä oli pitkään harkinnut paluuta ensimmäiselle kotiseudulle, Lappiin. Muuttopäätös oli vain aina siirtynyt joko hyvän työpaikan tai mukavan asunnon vuoksi. Perheellisille – heitä valtaosa haastateltavistani oli – päätökseen vaikuttivat lapset. Lasten ollessa pieniä he hyvin usein pyrkivät hoitamaan lastenhoidon niin, että lasten suomen kielen taito säilyi. Käytännössä tämä tarkoitti useimmiten järjestelyä, jossa lapsia hoiti nuori sukulaistytö Suomesta tai naapuristossa asuva suomalainen ”päivä-äiti”. Moni haastateltavistanikin oli tullut Ruotsiin lapsenlikaksi sukulaisperheeseen ja jäänyt sille tielle tai oli itse toiminut ”päivä-äitinä” omien lasten ollessa pieniä. Muuttoa Suomeen lykättiin lasten aloittaessa koulunkäynnin. Kun lapset olivat jo koulussa, heidän irrottamisensa uudelta kotiseudulta tuntui raskaalta. Toki monet palasivat Suomeen alkupe räisen suunnitelmansa mukaisesti, mutta keskityn tässä niihin, joista ei tullut paluumuuttajia.

Koulunkäynnin aloittamisen jälkeen seuraava etappi haaveille oli usein lasten koulunkäynnin lopettaminen. Sitten takaisin Suomeen, totesi moni haastateltavani haaveilleensa tulevaisuuttaan lasten varttuessa. Mutta kun se päivä koitti, olivat haastateltavat kuin varkain kiintyneet uuteen kotiseutuunsa ja kotimaahansa niin, että paluumuutto ei enää tuntunut mielekkäältä. Salla ei enää ole se sama Salla, josta lähdin, totesi eräs haastateltavani. Monet muutkin olivat samoilla linjoilla. He kertoivat kaipaavansa etenkin Lapin valoisia kesäöitä ja kevättalven hankikantoa, mutta realistina ymmärtävänsä, että sosiaalinen ympäristö on toinen kuin heidän muuttaessaan pois. Ihmiset ovat joko nukkuneet tai muuttaneet pois tai ainakin muuttuneet vuosikymmenten varrella. Göteborgista oli tullut ensisijainen kotiseutu. Göteborgin nelisenkymmentä suomalaisyhdistystä, joista monet ovat kaupunginosayhdistyksiä, takasivat sen, että halutessaan sai suomalaisseuraa ja yhteisö myös täydentyi uusien jäsenten kautta.

Kirjallisuus

Snellman, Hanna 2003: *Göteborg – Sallan suurin kylä. Tutkimus Ruotsin lappilaisista*. Helsinki: SKS.

Ägren, Marja 2006: *”Är du finsk, eller...?” En etnologisk studie om att växa upp och leva med finsk bakgrund i Sverige*. Göteborg: Arkipelag.

Haastateltavieni lapsille suhde kotiseutuun oli toisenlainen. Heidän ei tarvinnut kasvaa uuteen kotiseutuun, koska heistä suurin osa oli syntynyt Ruotsissa. Myös heillä oli erityinen suhde Suomeen. Esimerkiksi aluksi mainitsemani Sallassa syntyneet, mutta Ruotsiin pienenä muuttaneet Eijan lapset eivät olleet koskaan käyneet Helsingissä, sillä Sallaan mat-

